

Wanneer een werkgever failliet gaat en niet meer in staat is om achterstallige pensioenpremies te betalen, biedt de Werkloosheidswet (WW) een regeling waarmee het UWV deze premies kan overnemen. Deze regeling, bedoeld om de financiële positie van werknemers in moeilijke tijden te beschermen, wordt tot nu toe beperkt tot aanvragen door werknemers of hun nabestaanden. De rechtbank Amsterdam heeft op 17 oktober 2024¹ het standpunt ingenomen dat pensioenfondsen zelf geen aanvraag voor overname van pensioenpremies bij het UWV kunnen indienen. Deze uitspraak is voor ons aanleiding om nog eens te kijken naar de mogelijkheid van premieovername door het UWV en de (on)mogelijkheid van het aanvragen daarvan door pensioenfondsen.

Premieovername door het UWV en de (on)mogelijkheid van aanvraag door het pensioenfonds

ACHTERGROND EN WETTELIJKE BASIS VAN PREMIEOVERNAME BIJ FAILLISEMENT

Om te voorkomen dat werknemers financieel hinder van een failliete werkgever ondervinden, is het uitgangspunt dat de kosten hiervan collectief worden gedragen. Dit vloeit voort uit de Europese Richtlijn 2008/94/EG. Deze richtlijn, ook wel bekend als de Insolventierichtlijn, is bedoeld om werknemers te beschermen bij insolventie van hun werkgever, waaronder situaties van faillissement. In het bijzonder verplicht de richtlijn lidstaten om maatregelen te treffen zodat werknemers niet de dupe worden van achterstallige loonbetalingen en bijvoorbeeld pensioenpremies wanneer een werkgever failliet gaat.

In Nederland is dit vertaald naar een systeem waarin het UWV van een werkgever die niet meer in staat is om te betalen (betalingsonmacht) onder andere achterstallige pensioenpremies kan overnemen en uitbetalen. Zo wordt voorkomen dat werknemers bij faillissement niet alleen hun baan verliezen, maar ook hun pensioenopbouw mislopen door niet-betaalde premies in de periode vóór het faillissement. De Werkloosheidswet bevat de regeling in de artikelen 61 e.v. over deze premieovername, die invulling geven aan deze bescherming en een vangnet garanderen voor de werknemer, in lijn met de doelstellingen van Richtlijn 2008/94/EG.

Een inventarisatie van het UWV over de jaren 2014 tot en met 2017 laat zien dat van kennelijk gemiddeld 62% van de failliete

werkgevers achterstallige pensioenpremies zijn overgenomen.² Hoewel dit niet betekent dat er in de andere gevallen sprake was van niet-betaalde achterstallige pensioenpremies die niet zijn overgenomen door UWV – er zal immers niet altijd sprake zijn van achterstallige premiebetalingen – kan de regeling tot problemen leiden. De regeling dat werknemers aanvraag doen tot overname van premies, werkt in de praktijk voor veel werknemers mogelijk minder eenvoudig dan gehoopt. Dit door een gebrek aan ‘doenvermogen’ bij werknemers, onder andere vanwege bijvoorbeeld een taalbarrière. In sommige branches zijn veel verschillende nationaliteiten werkzaam, in de schoonmaakbranche zijn bijvoorbeeld al ongeveer 170 verschillende nationaliteiten werkzaam waarvan voor velen de Nederlandse taal moeilijk is.

Omdat niet alle werknemers op de hoogte zijn van de regeling of geen aanvraag indienen, lopen uiteindelijk pensioenfondsen hierdoor premies mis. Dit klemt. Bijvoorbeeld zolang het uitgangspunt is bij verplichtgestelde bedrijfstakpensioenfondsen dat ook als er geen premie is betaald, er wél aanspraak is op pensioen. Dit principe van “geen premie, wel recht” houdt in dat een (ex-) werknemer of diens nabestaande bij een verplichtgesteld bedrijfstakpensioenfonds alsnog pensioenaanspraken of -rechten kan claimen, ook wanneer daarvoor geen premie is afgedragen. Het pensioenfonds verkeert dan in de positie dat het financieel verantwoordelijk wordt wanneer een werknemer nalaat een aanvraag bij het UWV in te dienen.

1 Rechtbank Amsterdam 17 oktober 2024, ECLI:NL:RBAMS:2024:6397.

2 Antwoord op vragen van het lid Gijs van Dijk over “het vereenvoudigen van betaling pensioenpremie bij faillissement”, 16 juli 2020.

Tegen deze achtergrond is Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor het Schoonmaak- en Glazenwassersbedrijf (Pensioenfonds Schoonmaak) recent een procedure gestart. Het fonds heeft in april 2023 bij het UWV een verzoek gedaan tot premieovername voor de werknemers van een failliete schoonmaakwerkgever. Het UWV heeft dit afgewezen. Pensioenfonds Schoonmaak is in bezwaar door het UWV niet ontvankelijk verklaard omdat – kort gezegd – de brief van het fonds volgens het UWV niet kwalificeert als aanvraag. De rechtbank Amsterdam is het daarmee in de daaropvolgende beroepsprocedure aangespannen door het fonds eens. De redenering van de rechtbank is: “Nu alleen een werknemer recht heeft op een uitkering kan ook alleen een werknemer zelf een verzoek om een dergelijke uitkering bij het UWV indienen. Een verzoek van een ander dan een werknemer, bijvoorbeeld een verzoek van een pensioenfonds, kan niet worden gezien als een aanvraag van een belanghebbende in de zin van artikel 1:2, eerste lid, aanhef en onder a, van de Awb.” Ook het beroep op zaakwaarneming helpt het pensioenfonds bij de rechtbank niet.

Pensioenfonds kunnen geen aanvraag voor overname van pensioenpremies bij het UWV indienen

MINISTERIEEL STANDPUNT: GEEN WETSWIJZIGING VOOR PENSIOENFONDSEN

Het Pensioenfonds Schoonmaak probeert in deze zaak te beargumenteren dat het een eigen vorderingsrecht op het UWV heeft op grond van artikel 61 WW. De rechtbank overweegt hierover het volgende in rechtsoverweging 5: “De artikelen 61 tot en met artikel 68 WW bepalen limitatief wie recht heeft op een uitkering op grond van hoofdstuk IV WW. Dat zijn de werknemer (artikel 61 WW) of diens nagelaten betrekkingen (61a WW). Derden, zoals een (bedrijfstak)pensioenfonds, hebben weliswaar een eigen vorderingsrecht op de failliete werkgever, maar dit recht vloeit niet voort uit de WW. Het pensioenfonds kan de pensioenpremie langs civielrechtelijke weg vorderen van de failliete werkgever. De beroepsgrond dat het pensioenfonds een eigen vorderingsrecht heeft slaagt dan ook niet.”

De redenering van de rechtbank is in dit kader goed te volgen: de WW is duidelijk over wie recht heeft op een uitkering, namelijk de werknemer en diens nagelaten betrekkingen. De vraag of dit

de meest passende of enige mogelijkheid moet zijn, kwam al eerder ter sprake in Kamervragen uit 2020 over “Het vereenvoudigen van betaling van pensioenpremies bij faillissement.” Daarin kwam onder andere aan bod of de regeling moet worden aangepast zodat pensioenfonds de mogelijkheid krijgen om namens werknemers rechtstreeks bij het UWV een aanvraag in te kunnen dienen voor betaling van onbetaalde pensioenpremies. De toenmalige minister Koolmees wees het idee van een wetswijziging van de hand. De motivering van de minister is op dat punt de volgende (zie wederom voornoemde beantwoording van Kamervragen): “Zo verloopt het overnemen van onbetaalde pensioenpremies via één en dezelfde aanvraag als het overnemen van achterstallige loonbetalingen. Daarnaast zet UWV gerichte communicatie richting werknemers in, al dan niet nog in dienst bij de failliete werkgever. Op dit moment is ook onvoldoende duidelijk of de door de pensioenfonds geschetste probleem te wijten is aan het aanvraagproces dan wel aan andere factoren. Gelet hierop zie ik op dit moment geen aanleiding om het wettelijk mogelijk te maken dat een pensioenfonds rechtstreeks een aanvraag in kan dienen bij UWV. Een dergelijke wetswijziging zou overigens ook betrekking hebben op andere «derden» waaraan een betalingsonmachtige werkgever bedragen verschuldigd kan zijn en die voor overname door UWV in aanmerking komen. Dit heeft daarmee grote gevolgen voor de uitvoeringspraktijk van UWV. Dit terwijl de noodzaak voor en proportionaliteit van een dergelijke wetswijziging thans onvoldoende helder zijn.”

Dit standpunt staat naar wij begrijpen nog. Op dit moment is er kennelijk onvoldoende aanleiding om wetgeving aan te passen en pensioenfonds expliciet – met een duidelijke beschrijving van die bevoegdheid in de wet – de mogelijkheid te bieden een aanvraag te kunnen indienen. De minister benadrukt dat het systeem primair gericht moet blijven op aanvragen door werknemers, waarbij het UWV hen hierin voldoende ondersteuning biedt. Bovendien zou het openstellen van deze mogelijkheid voor derden, zoals pensioenfonds, de uitvoeringspraktijk van het UWV aanzienlijk belasten.

PENSIOENFONDS IS GEEN RECHTSTREEKS BELANGHEBBENDE

Aangezien de wet voorlopig nog niet zorgt voor een mogelijkheid dat een pensioenfonds een aanvraag kan indienen in andere gevallen dan wanneer het handelt namens de werknemer (bijvoorbeeld op de voet van zaakwaarneming, opdracht, volmachtverlening etc.), is de vraag relevant of het echt zo zeker is dat de WW een aanvraag namens het pensioenfonds uitsluit. In artikel 63 van de WW staat dan wel dat een werknemer aangifte kan doen bij het UWV. Er staat niet expliciet in de WW dat alleen een werknemer een aanvraag kan doen op grond van artikel 1:3 Awb, en anderen, zoals pensioenfonds, geen aanvraag mogen indienen. Dat blijkt ook wel uit het vonnis van de rechtbank Amster-

dam. Immers anders had de rechtbank kunnen volstaan met de vaststelling dat de aanvraag slechts gedaan kon worden door de werknemer en was het niet nodig geweest om na te gaan of sprake was van een aanvraag in de zin van artikel 1:3 Awb (“Onder aanvraag wordt verstaan: een verzoek van een belanghebbende, een besluit te nemen”) en of het pensioenfonds een belanghebbende als daar bedoeld was. Die stap zet de rechtbank niet. Zo eenduidig zit de regeling in de WW niet in elkaar. De werknemer (artikel 61 en 62 WW), de nagelaten betrekkingen (artikel 61a en 62 WW), degenen die persoonlijke arbeid verrichten, maar geen werknemer zijn (artikel 62 lid 3 WW) hebben recht op een uitkering bij overname van de uit de dienstbetrekking voortvloeiende verplichtingen bij onmacht van de werkgever te betalen. De overneming van de uit de dienstbetrekking voortvloeiende verplichtingen omvat ook bedragen die de werkgever in verband met de dienstbetrekking met de werknemer aan derden verschuldigd is (artikel 61 en 64 lid 1 sub c WW), zoals pensioenpremies te betalen aan een pensioenfonds. De WW bepaalt, zoals hiervoor al genoemd, ook wie in dat verband bepaalde aangiftes moet doen bij het UWV, namelijk de werknemer (artikel 63 WW).

Daarmee is hoogstens impliciet een afbakening gegeven van wie de aanvraag als belanghebbende kan doen. Ook de rechtbank neemt tot uitgangspunt dat de WW dus niet expliciet benoemt dat de aanvraag door een werknemer moet worden gedaan. Daarom oordeelt de rechtbank op de voet van artikel 1:3 Awb of de aanvraag is gedaan door een belanghebbende. Dit is in ieder geval de werknemer. Op 15 juli 2020 schreef de minister in antwoord op Kamervragen “Conform het doel en de systematiek van de werknemersverzekeringen dient de werknemer de insolventie-uitkering bij UWV aan te vragen.” Het kan ook gaan om de nabestaanden. Asser/Lutjens 7-XI 2023/741 vermeldt “Het verzoek tot het toekennen van de uitkering door het UWV moet volgens de regeling in de WW door de werknemer of eventueel de nabestaanden op grond van art. 61a WW worden gedaan.”

De rechtbank concludeert dat het pensioenfonds – in dit geval een verplichtgesteld bedrijfstakpensioenfonds – geen belanghebbende is. De argumenten van de rechtbank zijn (overweging 7): (a) alleen de werknemer heeft recht op betaling van een uitkering, ook als dat betaling aan een derde betreft; (b) betaling kan

alleen als de werknemer financieel nadeel lijdt; (c) een pensioenfonds heeft geen eigen en rechtstreeks belang bij een verzoek tot overname van de pensioenpremies, een belang bij het innen van alle premies ter financiering van uit te keren pensioen opent de bestuursrechtelijke weg niet. Daarnaast (overweging 8 en 9) is geen sprake van behartiging van algemene en collectieve belangen door het pensioenfonds, waardoor het fonds ook geen belanghebbende is door behartiging van een algemeen of een collectief belang.

Op dit moment is er kennelijk onvoldoende aanleiding om wetgeving aan te passen

KAN RECHTSBESCHERMING VOOR PENSIOENFONDSEN WORDEN GEBODEN ZONDER WETSWIJZIGING?

Als een aanvraag echter het pensioenfonds raakt via het belang van de werknemer, kan het pensioenfonds misschien niet als rechtstreeks belanghebbende worden beschouwd, maar mogelijk wel als *afgeleid* belanghebbende. Een werknemer heeft recht op een uitkering wanneer hij financieel nadeel kan lijden doordat zijn werkgever bedragen die in verband met de dienstbetrekking aan derden verschuldigd zijn, niet heeft betaald. Een pensioenfonds is deze derde partij die baat heeft bij een betaling door het UWV van pensioenpremies die de failliete werkgever niet heeft voldaan. Het pensioenfonds heeft belang bij de ontvangst van deze premies, die essentieel zijn voor de opbouw, dekking en administratie van pensioenen. Samen met de werknemer heeft een pensioenfonds dus een wezenlijk belang bij de voortzetting van deze financiële verplichting. Het zou onlogisch zijn om aan te nemen dat het fonds geen belang heeft bij een tijdige aanvraag van deze uitkering, aangezien dit fondsbelang vergelijkbaar is met het belang bij de premiebetaling door de werkgever zelf.

De rechtbank had bij de beantwoording of het pensioenfonds afgeleid belanghebbende is na kunnen gaan of het aansluiting kon zoeken bij de conclusie van advocaat-generaal R.J.G.M. Widdershoven.³ Widdershoven formuleert het uitgangspunt (vuistregel 3) dat de derde – hier zou dat dan zijn: het verplichtgestelde bedrijfstakpensioenfonds – toegang moet hebben tot de bestuursrechter en dus als belanghebbende moet worden aangemerkt als

Pensioenfondsen lopen uiteindelijk hierdoor premies mis

3 Centrale Raad van Beroep 7 november 2018, ECLI:NL:CRVB:2018:3474.

hij door het besluit wordt geraakt in een recht of een rechtens beschermd belang. Dat belang is hier premiebetaling, in het bijzonder nu ook zonder die betaling uitkeringen gedaan moeten worden. Dat belang bestaat hier uitsluitend als gevolg van de relatie met de werknemer en diens inmiddels failliete werkgever. Dit afgeleid belang kan rechtsbescherming rechtvaardigen, waarmee het belang van het pensioenfonds rechtstreeks bij het op aanvraag te nemen besluit betrokken is. Dat de werknemer de rechtmatige ontvanger is van een WW-uitkering sluit niet uit dat ook anderen als belanghebbenden kunnen worden gezien.

Indien deze koers gevolgd kan worden – en wellicht komt dat aan de orde in een eventueel hoger beroep – dan is het ook niet nodig om de WW aan te passen en een rechtstreekse aanvraagmogelijkheid voor pensioenfonds op te nemen wat mogelijk grote gevolgen zou kunnen hebben voor de uitvoeringspraktijk van UWV, volgens minister Koolmees. En hopelijk biedt deze koers ook een oplossing op de kortere termijn. Het doel van dit onderdeel van de WW is immers het bieden van financiële bescherming aan werknemers in moeilijke tijden, niet het verleggen van risico's naar degenen die wél premies betalen aan het pensioenfonds.

Floreren op het werk: De Kracht van Werkgeluk

Het boek beschrijft de kracht van werkgeluk en biedt praktische inzichten, tips en interviews met experts. Het belicht zowel het perspectief van medewerkers als dat van organisaties, en biedt concrete stappen en tools om werkgeluk te verkennen, implementeren en verankeren in bedrijfsprocessen. Ontdek hoe je een aantrekkelijke werkgever wordt waar medewerkers floreren en met plezier bijdragen.

Bestel nu op: vakmedianetshop.nl

